

Foreningen af Interne Revisorer
Nummer 18 ☒ August 2001 ☒ 6. årgang

INFO

INFOs redaktion:

Ansvarshavende redaktør:
Vicerevisionschef Ane Marie Christensen
 ☎ 33 33 10 75
 E-mail: anem@unibank.dk
 Unibank

Øvrig redaktion:

Revisor Louise Brouer
 ☎ 33 33 57 27
 E-mail: boyer@unibank.dk
 Unibank

Revisor Bente Hallberg
 ☎ 33 75 64 08
 E-mail: beh@post.dk
 Post Danmark

Kåre Hove Kristensen
 ☎ 33 44 55 75
 E-mail: krkr@danskebank.dk
 Danske Bank

Sekretariatschef Tina Møllerup Laigaard
 ☎ 33 15 15 19
 E-mail: tml@revifora.dk
 Revifora

Intern revisor Louise Claudi Westh
 ☎ 33 42 1780
 E-mail: lcw@nykredit.dk
 Nykredit

Revisor Pui Fong Yau
 ☎ 44 42 11 49
 E-mail: pfy@novonordisk.com
 Novo Nordisk

Redaktionens adresse
 IIA INFO
 c/o Post Danmark
 Vester Farimagsgade 31
 1606 København V

Synspunkter, der kommer til udtryk i medlemsbladet, behøver ikke nødvendigvis at svare til bestyrelsens opfattelse eller være udtryk for foreningens officielle standpunkt.

Illustration©MadsBerg2000

Indhold:

Leder.....	3
Nyt fra bestyrelsen	3
Redaktøren.....	4
Nye medlemmer	4
Kursuskalender	4
Månedsmøder i IIA	5
Anmeldelse af foreningens kurser	7
ERFA-grupper.....	8
ECIIA	9
Information fra IIA i Orlando.....	9
Anmeldelse af Datatilsynets hjemmeside.....	9
Corporate Governance	11
COSO – som Corporate Governance model og revisionsværktøj.....	13
Revision af ledelsens pligter.....	14
Bagsmækken	19

Leder

v/Ane Marie Christensen

Den danske sommer er nu ved at være overstået, og vi er igen trukket i arbejdstøjet. Efterårets travle tid nærmer sig med nye opgaver, som skal løses til gavn for den virksomhed, vi arbejder for. Det moderne udtryk herfor er, at vi skal "add value". Det har vi forhåbentlig gjort hele tiden. Vi skal imidlertid sørge for at justere den retning, vi bevæger os i, for at følge den udvikling, der sker omkring os.

Det er baggrunden for valget af dette nummer af INFO's tema, som er corporate governance. Et tema som allerede gennem nogle år har været oppe i tiden, men hvor revisors rolle og medvirken endnu ikke fuldt ud har manifesteret sig. Der er fortsat masser af udfordringer i at få skåret vores revision til, så den passer til principperne for corporate governance.

Thomas Riise Johansen fra Ernst & Young giver her i bladet sit bud på, hvad revisors funktion eller rolle kan blive i corporate governance sammenhæng. Thomas Riise Johansen ser på spørgsmålet både fra ekstern revisors og intern revisors synsvinkel.

Der er ikke tvivl om, at der i tilknytning til corporate governance er oplagte muligheder for intern revision til at modernisere revisionsprocessen og i højere grad dirigere fokus over på forretningsprocessen og risikostyringen. En udvikling, der allerede er i gang bl. a. understøttet af IIA og anvendelsen af COSO principper.

COSO rapportens anvisninger støtter jo netop corporate governance, hvilket Pui Fong Yau beskriver i sin artikel: COSO - som corporate governance model og revisionsværktøj. Der lægges også her op til en flytning af revisionsfokus.

Det er vigtigt, at intern revision følger nøje med i denne udvikling og skaber nye revisionsprocesser og revisionssystemer. Intern revisions indgående kendskab til virksomhederne og deres systemer giver en rigtig god platform. Det samme gør vores solide kendskab til de ofte meget komplicerede elementer, der indgår i risikostyringen.

Jeg er meget tilfreds med, at vi i tilknytning til ovenstående også er så heldige at få præsenteret en meget nyttig anvisning på, hvordan revisionen af ledelsens pligter i henhold til lovgivningen skal udføres. Det er Lene Christensen fra Danske Bank, som meget detaljeret og udmærket har gennemgået emnet. God arbejdslyst!

Nyt fra bestyrelsen**Årsmøde den 14. juni 2001**

En koncentreret affære, hvor ordstyrer Verner Søgaard uden problemer ledede årsmødets gang. Der var knap nok et spørgsmål til beretning og regnskab aflagt af henholdsvis foreningens formand Søren Kongsbo og kasserer Niels Thor Mikkelsen.

Koncernrevisionschef Jens Galsgaard, SamPension blev valgt som nyt medlem af bestyrelsen, idet John Tyrrestrup p.g.a. nyt job trak sig.

I forlængelse af årsmødet blev der uddelt hæderstegn for medlemskabet af IIA til følgende medlemmer:

30 år

Revisionschef, Frede Bech Poulsen

20 år

Revisionschef, Knud E. Kristiansen

15 år

Vicerevisionschef, Ane Marie Christensen,

Direktør, Hans Bække

Revisionschef, Jørgen Lautrup

10 år

Revisionschef, Jørgen Beicher

Efter årsmødet nåede fotografen lige at få taget et enkelt billede af:

Frede Bech Poulsen, Jørgen Beicher og Ane Marie Christensen.

TILLYKKE

Redaktøren

Redaktionen har desværre modtaget enkelte meldinger fra vores læsere om, at der i sidste nummer af INFO (17) var fejl i sidenummereringen, og at bladet desværre startede med side 9.

Det er vi selvfølgelig meget kede af. Vi får trykt bladet på et eksternt trykkeri, og vi foretager af tidsmæssige årsager kun en begrænset kvalitetskontrol på trykningen.

Vi beder alle, som måtte ønske at udskifte et fejlbehæftet blad med et nyt, om at henvende sig til Bente Christensen, Post Danmark, Intern revision, jf. telefon og E-mail nedenfor.

Liste over medlemmerne af bladets redaktion er vist på side 2. Vi er alle travlt optagne mennesker med mange "jern i ilden". Skulle der derfor være nogen, som har mod på at komme med i redaktionsarbejdet, er de meget velkomne til at henvende sig. Der er hele tiden brug for nye impulser og en ekstra indsats.

Aktivitetsskalender

I den kommende periode er der planlagt følgende aktiviteter:

12. september 2001, månedsmøde, afholdes på Hotel Imperial. Bemærk ændret tid og sted. Emne: Virksomhedens omdømme, herunder:

- Påvirker virksomhedens kommunikation dens omdømme ?
- Har Intern Revision / Økonomaifdeling en rolle her ?
- Kan / bør Intern Revision / Økonomaifdeling være med til at beskytte virksomhedens omdømme ?

Foredragsholder: Cand. Oecon., Ph.d. Per Nikolaj Bukh, BDO-professor ved Handelshøjskolen i Århus, Institut for Regnskab

25. oktober 2001 månedsmøde

6. december 2001 månedsmøde

Foreningen sender indbydelser ud ca. 2 - 3 uger før møderne afholdes.

Tilmelding til månedsmøder skal foretages til:
Bente Christensen, Post Danmark, Intern Revision,
☎ 3375 6402 eller
FAX nr. 3332 9010 eller
E-mail: bcc@post.dk
senest mandagen før afholdelse af månedsmødet.

Nye medlemmer

INFO byder velkommen til:

Afdelingsdirektør, Torben Gudmundsen
Danske Bank A/S.

Intern revisor, Anne-Mette Jensen
Bang & Olufsen A/S.

Revisionschef, Morten Egede
Post Danmark.

Senior audit manager, Povl Erik Christensen
TDC A/S.

Senior Internal controller, Daniel A. Carlson
Kraft Foods Denmark.

Kursuskalender**Grundkursus i Intern revision**

Modul 2 4. - 5. oktober 2001

Statistisk revision 27. - 28. september 2001

IT- revision

Modul 1, 2 og 3 Forår 2002

Operationel revision Forår 2002

Formidlingsteknik Kontakt Tage Rasmussen

Målrettede kurser Kontakt Tage Rasmussen

Tilmelding kan foretages på skemaet i kursuskatalogets sidste side eller på IIA's hjemmeside.

CIA eksamen 2001

Der afholdes CIA eksamen på følgende datoer:

- 14. November 2001 part 1 og 2
- 15. November 2001 part 3 og 4

Sidste tilmeldingsfrist for tilmelding til CIA eksamen er **30. September 2001.**

Henvendelse angående CIA-eksamen samt forberedelse hertil kan rettes til Tage Rasmussen.

Der kan søges yderligere oplysninger på IIA's hjemmeside www.iaa.dk

Månedsmøder i IIA

Vi har i den forløbne tid siden INFO nr. 17 holdt et ordinært månedsmøde den 26. april 2001 og vores generalforsamling med årsmøde den 14. juni 2001. Sidstnævnte har bestyrelsen i lighed med sidste år valgt at afholde med et udvidet program i forhold til tidligere. Ønsket har været at give medlemmerne lidt mere udbytte af mødet efter generalforsamlingen, som jo traditionelt er overstået på ret kort tid. Tidligere tiders frokost har vi også udskiftet med en middag, hvor også de sociale forbindelser i foreningen kan plejes.

Månedsmødet den 26. april havde to foredragsholdere. Statsautoriseret revisor Sven Carlsen, KPMG fortalte om nuværende og kommende vejledning om besvigelser, og afdelingsdirektør Carsten Lund, Uni-bank, leder af Security Danmark fortalte om håndteringen af intern kriminalitet. Der var således lagt op til en teoretisk og praktisk synsvinkel på eftermiddagens tema om besvigelser.

Månedsmødet var velbesøgt med 38 deltagere.

Foreningen har gennem årene haft dette emne oppe flere gange, men vi finder fortsat, at der er brug for både opdatering og nye informationer. Emnet er jo ganske følsomt, men "desværre" meget relevant.

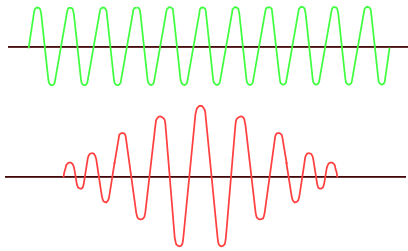
Det blev et interessant og udbytterigt møde.

Statsautoriseret revisor, Svend Carlsen

Afdelingsdirektør, Carsten Lund

Månedsmødet den 14. juni 2001 havde tre foredragsholdere med følgende indlæg:

Emne: Implementering af COSO ved revisionschef, Vegard Østlien, Nordea, Norge.

En nordmand i fuld hopla, der tydeligvis virkelig brænder for COSO-principperne, og som har oplevet dem på egen krop i Kreditkassen. Et institut, hvor man ovenpå den store bankkrise i Norge for ca. 10 år siden og med deraf følgende selvransagelse, var meget indstillet på at lytte til nye måder at indrette den interne kontrolpolitik på. Vegard Østlien kom med en mængde guldkorn, hvoraf mange også kan anvendes på andre områder i en organisation end lige netop implementering af COSO.

”Indførelsen af COSO kræver ubetinget, at topledelsen bakker 100% op om det”.

”COSO er skrevet/inspireret af revisorer, men er ikke for revisorer!”.

”Intern kontrol i en virksomhed kan sammenlignes med infra-strukturen i et samfund – den er ikke målet i sig selv, men er betingelsen for, at det, der er målene, kan fungere”.

Indlægget burde fremme lysten til at deltage i den andetsteds i bladet annoncerede COSO-erfa-gruppe.

Revisionschef, Vegard Østlien, Nordea, Norge.

Emne: Det papirløse kontor - Bevismæssige og juridiske problemer ved professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen.

Professor Bryde Andersen demonstrerede stort talent for at gøre ganske tunge juridiske emner som ’det digitale fingeraftryk’ og ’det papirløse kontor’ forståelige og for lægmand. At Bryde Andersen kunne bidrage med flere underholdende historier fra juraens verden gjorde bestemt ikke indlægget dårligere.

Professor, dr.jur. Mads Bryde Andersen

Emne: Kan vi se fremtiden? Er vi parate hertil? Kan vi indfri forventningerne? ved fremtidsforsker, mag.art i etnologi, Maria-Therese Hoppe

Et meget interessant og sikkert for nogle ganske provokerende indlæg, hvor Maria-Therese Hoppe, konsulentfirmaet Islandsborg (men som måske især er kendt fra sin tid som ansat hos Institut for Fremtidsforskning) bl.a. stillede skarpt på megatrends i relation til de ændringer i alderssammensætning, kønsrollemønstre m.m., som man med ganske stor sikkerhed vil ske i den vestlige verdens befolkning. Hvad vil betydningen være af overgangen til det, som er blevet kaldt 'Drømmesamfundet'? I den forbindelse kan man spørge sig selv, hvilke udfordringer dette 'drømmesamfund' byder revisor – i al fald er det næppe tilstrækkeligt at tælle kassen op og afstemme de fysiske aktiver og passiver, når virksomhedernes væsentligste aktiv bliver de ansatte og i stadig stigende grad den historie, som virksomheden forsøger at afsætte, og som bliver nøglen for værdiansættelsen af virksomheden.

Mag.art i etnologi, Maria-Therese Hoppe

Anmeldelse af foreningens kurser

Af Dennis H. Hansen,, *Revision Treasury & Markets, Nordea*

Grundkursus i Intern Revision - Modul 1

I forbindelse med min deltagelse i ovennævnte kursus på Ebeltoft Parkhotel d. 29/3 - 30/3 2001 blev jeg forespurgt, om jeg ville udfærdige en anmeldelse af kurset. Da der ikke er givet yderligere retningslinier for anmeldelsens udseende og indhold, vil anmeldelsen bære præg af egen personlig opfattelse og oplevelse af kursusindhold, kursusunderviserne, kursusdagene mv.

Anmeldelse:

Grundkursus i Intern Revision - Modul 1 har en høj grad af faglig relevans. Kurset bearbejder revisionsprocessen og de delelementer, der indgår heri. Hovedvægten af kurset er lagt på den første del af revisionsprocessen, der omhandler risiko og væsentlighed, planlægning og revisionens udførelse. Kurset henvender sig primært til nye medarbejdere i Intern Revision, der ikke i forvejen har en teoretisk eller praksis referenceramme til revision. Et optimalt udbytte af kurset vil bedst opnås, såfremt at nye medarbejdere kommer på kurset inden ca. 1/2 år efter ansættelsen. Ved længere ansættelse i en afdeling for Intern Revision bør ovennævnte grundkursus være kendt stof, og udbyttet vil derfor blive meget begrænset, men kan eventuelt i stedet betragtes som en opfriskning af den indledende teoretiske ramme for Intern Revision. Det bør fra foreningens side overvejes, at perspektivet omkring længerevarende ansættelsesperiode i en afdeling for intern revision indarbejdes under formålet med kurset.

Undervisningen foregår af 2 undervisere, der begge er statsautoriserede revisorer. Den ene har primært referenceramme til ekstern revision, mens den anden gennem en længere periode har arbejdet i en afdeling for Intern Revision og underviser på handelshøjskolen i København. Underviserne synes at besidde den fornødne erfaring og teoretiske baggrund for revision, og under kurset blev der givet mange gode og relevante henvisninger til revisionsvejledninger, lovgivning mv. Kurset bar dog i nogen grad præg af, at undervisningen indeholdt mange gentagelser i de områder, som de to undervisere havde valgt at fremlægge. Herunder kan prioriteringen af tidsforbruget til flere områder struktureres bedre. Bl.a. kan underviserne med fordel afslutte områderne, diskussionerne,

mv. på et tidligere tidspunkt i forløbet, og hurtigere komme i gang med noget nyt stof.

Det udleverede kursusmateriale indeholdt en del overlappende områder, og kan med fordel struktureres bedre. Muligheden for en efterfølgende anvendelse af kursusmaterialet som opslagsværk synes derfor meget begrænset.

De anvendte case på kurset var af udmærket beskaffenhed.

ERFA-grupper

Foreningen hører gerne om interesse for oprettelse af ERFA-grupper og vil så kunne bistå med oprettelsen.

Henvendelse kan ske til Pui Fong Yau på telefon 4442 1149 eller e-mail pfy@novonordisk.com

Erfagruppe vedrørende revision af finansielle instrumenter

Som bekendt er finansielle instrumenter et komplekst område i en virksomhed, og revision heraf kan være en jungle. Skulle nogen være interesserede i at deltage i erfaringsudveksling vedrørende revision af finansielle instrumenter vil redaktionen hermed gerne tage initiativ hertil.

Kontakt Louise Claudi Westh, Intern Revision, Nykredit på e-mail lcw@nykredit.dk

Medlemmer/firmaer til Erfa-gruppe søges

Er I/du interesseret i erfaringsudveksling indenfor Intern revision – samt erfaringsudveksling/opbygning af værktøjer/approach som COSO, Risk assessment/Risk management.

Group Internal Audit (GIA) i Novo Nordisk A/S vil gerne i kontakt med interesserede Intern revisionsafdelinger i andre virksomheder for at få opbygget et netværk, som alle parter kan få gavn af igennem udveksling af erfaringer samt som diskussionsforum.

For at alle parter får størst muligt udbytte ud af den fremtidige erfaringsudveksling, vil det være en fordel, såfremt vi arbejdsopgave- eller afdelingsmæssigt bevæger os i samme retning.

Vi er en intern revisionsafdeling med 9 medarbejdere, og vor primære opgaver har indtil nu bestået af revision af Novo Nordisk A/S's finansielle årsregnskab, gennemgang af væsentlige IT systemer, gennemgang af Novo gruppens social og miljø-rapport samt diverse ad hoc opgaver.

Vi har i begrænset omfang gennemført CRSA workshops, og er i øjeblikket i gang med at undersøge/vælge vore fremtidige værktøjer såsom COSO, Risk assessment/ Risk management.

Den 1. september vil vi samle alle, som har meldt sig. På dette møde vil vi først og fremmest forsøge at definere vort fremtidige formål og facon på vort samarbejde – og selvfølgelig det vigtigste – at lære hinanden at kende.

Såfremt du er interesseret, bedes du kontakte Pui Fong Yau på telefon 4442 1149 eller e-mail pfy@novonordisk.com

Vi ser frem til at møde Jer!!!!

**Med venlig hilsen
GIA, Novo Nordisk A/S**

ECIIA

MIS Training & ECIIA Presents the European Conference on

The control and Audit og Information Technology

**8. - 11. oktober 2001
Amsterdam**

Yderligere oplysninger kan ses på Foreningens hjemmeside: www.iaa.dk under afsnittet konferencer.

ECIIA - Conference 2001

The Internal Auditing & The Management of Complexities

**25. - 26. oktober 2001
Casablanca, Morocco**

Information fra IIA i Orlando

IIA Inc. konferencer

Der afholdes en række IIA Inc. konferencer og kurser i USA. Information herom kan ses på internettet:

<http://www.theiaa.org/conf/confinto.htm>

Anmeldelse af Datatilsynets hjemmeside

Af IT-revisor Claus Deela, Novo Nordisk

Datatilsynet består af et råd og et sekretariat, der fører tilsyn med enhver behandling, der er omfattet af lov om behandling af personoplysninger, bortset fra behandlinger der foretages for domstolene. Det er således Datatilsynets opgave at påse, at en behandling finder sted i overensstemmelse med loven og regler udstedt i medfør af loven.

Ovennævnte fremgår af Datatilsynets (DT) hjemmeside "<http://www.datatilsynet.dk>", som endvidere oplyser, at Datatilsynet er en statslig myndighed, der udøver sine funktioner i fuld uafhængighed.

Den omtalte lov kaldes Persondataloven, som erstatter de to tidligere registerlove, lov om offentlige myndigheders registre og lov om private registre. Loven trådte i kraft den 1. juli 2000.

Denne anmeldelse, der har til hensigt at give et hurtigt overblik over mulighederne på nævnte hjemmeside, oplyser om følgende hovedemner:

- Indledende "godt at vide" oplysninger.
- Lovgivning
- Fortegnelse (over anmeldte behandlinger til brug for inspiration ifm. anmeldelser)
- Anmeldelse (til brug for en elektronisk anmeldelse)
- Internationalt.

Indledende "godt at vide" oplysninger

Hjemmesiden rummer en række oplysninger, som er værd at stifte bekendtskab med, især hvis man endnu ikke kender til DT eller persondataloven.

Feltet "Organisation" på den første hjemmeside fortæller (når man dobbeltklikker på denne) om DT og tilsynets arbejde. Under "Publikationer" skal opmærksomheden henledes på publikationen persondatalovpjecen, som især kan anbefales, hvis man vil have en hurtig orientering om loven. Pjecen er tilgængelig (kan downloades) i forskellige formatter (PDF, HTML eller Word).

Følgende er taget fra starten af nævnte pjece.

"Den nye persondatalov medfører en række ændringer i forhold til de tidligere registerlove. Som noget nyt gælder persondataloven for enhver form for behandling af personoplysninger, hvor registerlovene

navnlig omhandlede registrering og videregivelse. Det nye udtryk "behandling" dækker over enhver form for håndtering af oplysninger, f.eks. indsamling, registrering, systematisering, opbevaring, ændring, søgning, transmission, overladelse, videregivelse, sammenstilling, samkøring, blokering, sletning eller tilintetgørelse. Udtrykket "databehandling" anvendes som et andet ord for behandling af oplysninger og må ikke forveksles med begrebet elektronisk databehandling (edb).

Denne informationspjece beskriver reglerne i hovedtræk. Hvis du vil læse den fuldstændige lovtæst, kan du finde den på Datatilsynets hjemmeside."

Lovgivning

Lovgivning giver adgang til følgende punkter, der derpå kan vælges for yderligere oplysninger om det nævnte:

- Love (selve persondataloven)
- Bekendtgørelser i henhold til persondataloven
- Datatilsynets vejledninger
- Engelsk oversættelse af persondataloven
- Lovens forarbejder
- Relevant lovgivning iøvrigt.

Fortegnelse (over anmeldte behandlinger)

Her gengives indholdet af de anmeldelser, som DT har modtaget. Kan eksempelvis anvendes til brug for inspiration ved udarbejdelse af en kommende anmeldelse af en behandling af persondata, eller hvis man vil se om, der allerede foreligger anmeldelser på et specielt område (offentlig, privat, spærreliste, kreditoplysning osv.).

Anmeldelse

Her kan foretages en elektronisk anmeldelse til DT. Der kan herunder vælges mellem forskellige typer (offentlig forvaltning, privat virksomhed, spærreliste, privat forskning, stillingsbesættende virksomhed, advarselsregister, kreditoplysning).

Internationalt

Her vises (internet)adresser til internationale kontakter. Endvidere er der vist officielle dokumenter og udtalelser fra internationale organisationer og arbejdsgrupper.

Ikke overraskende kan det nævnes, at hjemmesiden rummer hjælpe- og søgefunktion, nyheder samt abonnementservice. Sidstnævnte betyder at man automatisk vil blive underrettet pr. e-mail, når DT udsender mails om ny information fra DT. Ordningen er gratis.

Afslutningsvis skal rubrikken "Data om dig" på hjemmesiden fremhæves, idet denne indeholder en redegørelse for, hvordan DT anvender de personoplysninger, du som bruger på hjemmesiden efterlader dig, når du besøger DT's hjemmeside.

Hertil kommer, at der efter min opfattelse er tale om en nem adgang til alle relevante oplysninger. Der er tale om en logisk opbygget "hovedmenu", som vurderes at kunne anvendes som revisor/controller, jurist eller anden slags bruger med behov for støtte til overvejelser m.m. på området. Såfremt man er ny på området, kan rækkefølgen i anmeldelsen måske være en (første) hjælp.

Danske Banks
revisionsafdeling søger
medarbejdere til flere af
vores revisionsområder

Læs mere på www.danskebank.dk/job

Danske Bank

Corporate Governance

– Er det noget for en revisor?

Af Thomas Riise Johansen, Ernst & Young

Corporate governance – eller på dansk selskabsstyring – kan bredt defineres som de mekanismer, der sætter rammerne for styring af og kontrol med en virksomhed. Det følger heraf, at revisor – såvel den eksterne som interne – kan betegnes som en af disse mekanismer og dermed som en del af corporate governance. Andre corporate governance mekanismer er f.eks. selskabslovgivningen, regnskaber, bestyrelseskontrol, incitamentsafklønning, aktive investorer og intern kontrol.

Artiklen er skrevet som en kort kommentar, der berører snitfladen mellem revisor og corporate governance.

Den eksterne revisor¹

På overfladen synes den eksterne revisors rolle i corporate governance, at koncentrere sig om at tilføre troværdighed til finansielle informationer. Imidlertid er revisor tiltænkt en væsentlig bredere rolle, der blandt andet omfatter kontrol af bestyrelsen og vurderinger af going concern. Samtidig er offentlighedens og bestyrelsens forventninger ofte, at bestyrelsen kan basere en stor del af sin kontrolfunktion på revisors arbejde og rapportering gennem revisionsprotokollatet – dette gælder ikke mindst bestyrelsens ansvar for det interne kontrolsystem. Forventningen er imidlertid betænkelig, idet såvel regulering som udenforstående aktører lægger op til, at bestyrelsen selvstændigt skal varetage sin kontrolfunktion.

Revisors kontrol af bestyrelsens pligter blev et lovkrav efter opstramningen af bestyrelsens pligter gennem aktieselskabslovreformen i 1993. Myndighederne lagde her vægt på, at bestyrelsen skal optræde som aktionærernes repræsentanter og fungere som et overvågnings- og kontrolorgan. Revisors arbejde giver dog ikke megen sikkerhed for, at bestyrelsen varetager sin kontrolfunktion fornuftigt. Dette skyldes dels udformningen af kravene til revisors handlinger og dels at bestyrelsen i sin kontrolfunktion er tillagt en vis metodefrihed, hvorfor revisor ikke har nogle kriterier at holde bestyrelsens arbejde op imod.

Disse problemer viser, at der eksisterer et stort potentiale omkring den eksterne revisors funktion i

corporate governance. Flere faktorer, herunder udviklingen i revisionsmetoder, gør dog at revisor er godt rustet til at rapportere meningsfuldt om corporate governance forhold såvel internt som eksternt. Fortsætter udviklingen inden for corporate governance vil den eksterne revisor givetvis blive adspurgt om at tilføre overbevisning til en række andre genstandsfelter end det finansielle årsregnskab – spørgsmålet er blot om de eksterne revisorer vil tage udfordringen op.

Den interne revisor

Meget tyder på, at intern revision – i lighed med det eksterne revisionskoncept – har udviklet sig ved at respondere på den efterspørgsel der genereres fra de internationale corporate governance initiativer². Set udefra virker det, som om de interne revisorer søger at bevæge sig fra kun at beskæftige sig med 'hårde kontroller' i finansielle virksomheder til at indplace sig som en meget vigtig del af moderne corporate governance.

Dette er tydeligt i IIA's definition af intern revision: *'Internal auditing is an independent, objective assurance and consulting activity designed to add value and improve an organization's operations. It helps an organization accomplish its objectives by bringing a systematic, disciplined approach to evaluate and improve the effectiveness of risk management, control, and governance processes'*³.

Gennem et omfattende studie af førende interne revisionsafdelinger finder McNamee og Selim⁴, at intern revision har gennemgået to overordnede paradigmer og nu står overfor et tredje. Under det første paradigme var intern revisions rolle, at optælle og observere fysiske aktiver. Dernæst (omkring midten af det tyvende århundrede) ændrede intern revision sig fra at fokusere på historiske præstationer til at fokusere på kontroller. McNamee og Selim spår, at et nyt paradigme er under udvikling, der er baseret på at revidere forretningsprocessen ved at fokusere på risici.

Skiftet til det nye paradigme omfatter – ifølge McNamee og Selim blandt andet en udvidelse til i højere grad at fokusere på forretningsmæssige risici. Fra kun at lægge vægt på fuldstændigheden af kontroller lægges der yderligere vægt på afdækningen af forretningsmæssige risici i en bred forstand. Resultaterne fra intern revision vil således indeholde anbefalinger, der rækker ud over forslag til styrkelse af interne kontroller og vurderinger af effektiviteten af intern kontrol. Anbefalingerne vil også tage udgangspunkt i den brede risikostyring, og f.eks. om-

fatte forslag til at undgå, overføre, kontrollere eller acceptere risici.

Gennem sin rolle i risikostyringen vil den interne revision således have en væsentlig rolle i corporate governance – i hvert fald ifølge de internationale corporate governance initiativer, hvor risikostyring ofte fremhæves som et vigtigt element af god corporate governance. Dette er måske særligt gældende i Storbritannien, hvor den engelske Turnbull-rapport (1999) effektivt har sat risikostyring på bestyrelsens dagsorden⁵. Gennem 'the Combined Code'⁶ er det et krav, at britiske børsnoterede selskaber rapporterer om, hvorvidt bestyrelsen har foretaget et review af risikostyringssystemet samt resultatet heraf.

Endelig skal problematikken omkring uafhængigheden af den interne revision nævnes. Skal den interne revisionsfunktion styrke corporate governance, skal der etableres passende 'safeguards', der sikrer en vis uafhængighed. Den interne revisor må således være tæt koblet til bestyrelsen samtidig med, at bestyrelsen bør overvåge kvaliteten af den interne revision. En normal anbefaling i de internationale corporate governance initiativer er derfor, at den interne revisionschef – udover formelt at referere til bestyrelsen – bør føre en løbende dialog med bestyrelsen, f.eks. gennem de, i udlandet, hyppigt anvendte regnskabs- og revisionskomitéer.

Den danske debat

Den danske debat om corporate governance har hidtil været begrænset. Nordisk Fjer-sagen førte i starten af 90'erne til ændringer i aktieselskabsloven. Ændringerne var inspireret af den angelsaksiske corporate governance debat, særligt eksemplificeret gennem §56, stk. 5, hvorefter bestyrelsen i børsnoterede selskaber gennem forretningsordenen skulle tage stilling til en række forhold, herunder intern kontrol, grundlaget for revision og behovet for intern revision. Imidlertid har denne bestemmelse næppe ændret adfærden væsentligt hos de danske bestyrelser.

Siden har den danske corporate governance debat bevæget sig væk fra overvejelser om nye lovbestemmelser til i højere grad at ønske markedsløsninger og alternative reguleringstilgange. Det tværministerielle initiativ 'Debatoplæg om Aktivt Ejerskab' (1999) har gennemgået dansk corporate governance i bredt perspektiv, men konklusionen er, at der ikke er behov for væsentlige ændringer. Mere 'bid' må der dog forventes at være i den kommende rapport om god bestyrelsesskik fra et formandskab bestående af fire fremtrædende danske erhvervsledere. Formand-

skabet har udspring i regeringens erhvervspolitiske initiativ – .dk21 – og rapporten kan derfor få væsentlig indflydelse i Danmark i lighed med de internationale initiativer.

Erfaringer fra udlandet synes at vise, at der er store muligheder for revisorerne til at positionere sig i debatten om corporate governance. Hvordan rollerne i corporate governance skal fordeles mellem intern og ekstern revision er et godt spørgsmål. Naturligvis er der plads til begge parter, men vi kommer næppe uden om, at der er potentiale til en vis kamp om opgaverne. I et samfundsmæssigt perspektiv skal dette dog løses, og en af udfordringerne for dansk corporate governance er at skabe et positivt samspil mellem bestyrelsen, intern og ekstern revision, samt at udvikle dette samspil til at omfatte andre forhold end det finansielle regnskab.

Fodnote

1. Afsnittet er baseret på 'Revisors rolle i corporate governance samt rapportering om corporate governance' af Thomas Riise Johansen, Forlaget Thomson 2001.
2. For en uddybende gennemgang af internationale corporate governance initiativer se: 'Corporate governance – et bud på danske bestyrelseres rolle' af Jørgen Valther Hansen, Thomas Riise Johansen og Teddy Wivel, Forlaget Thomson 2000.
3. The Institute of Internal Auditors 'IIA Professional Practices Framework'.
4. David McNamee and Georges M. Selim 'Risk Management: Changing the Internal Auditor's Paradigm', Institute of Internal Auditors Research Foundation, December 1998.
5. 'Internal Control – Guidance for Directors on the Combined Code', The Institute of Chartered Accountants in England & Wales, September 1999.
6. 'The combined code' er det britiske kodeks for god corporate governance. 'The combined code' er en del af regelsættet på London Stock Exchange. Opfyldelse er frivillig, men det er et krav at selskaberne offentliggør hvilke anbefalingerne de følger og hvorfor de har valgt ikke at følge de resterende anbefalinger.

COSO – som Corporate Governance model og revisionsværktøj

Af Pui Fong Yau, Novo Nordisk A/S

COSO rapporten har efterhånden eksisteret i ca. 10 år (siden 1992)¹, og både COSO og Corporate Governance som ledelsesbegreb har efterhånden fået fast plads i agendaen i det danske sprog.

Intern kontrol er en proces

Intern kontrol defineres i COSO rapporten som en proces, der udføres af en virksomheds bestyrelse, direktion og andet personale tilrettelagt for at opnå rimelig sikkerhed for opnåelse af mål indenfor følgende kategorier:

- Drifts-/aktivitetsmæssig effektivitet
- Pålidelighed af finansiell rapportering
- Overholdelse af lovgivning og lovreguleringer.

Det fundamentale i denne definition er at:

- Intern kontrol er en **proces** og dermed ikke en statisk tilstand,
- Intern kontrol **udføres af mennesker**, og derfor ikke kun omfatter politikker og manualer, men **medarbejdere på alle niveauer** i en organisation.
- Intern kontrol kun giver rimelig sikkerhed, ikke absolut sikkerhed.
- Formålet med intern kontrol er at **sikre, at virksomheden opnår sine mål**.

COSO's definition af intern kontrol er langt bredere end den traditionelle opfattelse, idet intern kontrol også omfatter synonymer som forretningskontroller (Business control), risikokontroller (Risk control) m.v. og har bevæget intern kontrol begrebet væk fra en traditionel snæver kontrolmæssig klang i relation til revisorer til noget, som har relevans for selve ledelsen af virksomheden, hvor intern kontrol udgør et centralt element.

Centrale elementer i COSO

COSO opdeler intern kontrol i 5 indbyrdes forbundne komponenter, der er integreret med ledelsesprocessen:

- Kontrolmiljø
- Risikovurdering
- Kontrolaktiviteter
- Information og kommunikation
- Overvågning

Kontrolmiljøet tilvejebringer grundlaget, og er afgørende for effekten af alle andre komponenter i etableringen af intern kontrol. Omfatter integritet, f.eks. bestyrelsesmedlemmers ledelsesfilosofi, etiske værdier, holdning til lovgivning, forretningsmoral.

Risikovurdering har til formål at identificere, analysere og tage hånd om de risici, der har relation til opnåelsen af de fastlagte mål f.eks. salg, produktion, marketing m.v.

Kontrolaktiviteter er de politikker og procedurer, som skal sikre at ledelsens direktiver til imødegåelse af risici følges og udføres.

Information og kommunikation skal systematiseres, så væsentlige og relevante informationer opsamles (identificeres og behandles) og kommunikeres i en form, så ledelsen og medarbejderne hver især har mulighed for at udfylde sit ansvar.

Overvågning af hele processen er påkrævet og har bl.a. til formål at gøre organisationen i stand til at reagere dynamisk og foretage tilpasninger i takt med at forholdene ændrer sig.

Hårde og bløde kontroller

I COSO lægges der vægt på såvel bløde som hårde kontroller til vurdering af processen.

De hårde kontroller karakteriseres som kontroller, der er formaliserede, objektive og kvantificerbare/ målbar. De hårde kontroller er let dokumenterbare og har derfor udgjort en overvejende del af de traditionelle revisionsbeviser.

Eksempler på hårde kontroller kan være:

- Politikker og procedurer
- Organisatorisk struktur
- Autorisationssystemer
- Afstemninger
- Input/output review
- Inspektioner

De bløde kontroller karakteriseres som kontroller der er uformelle, subjektive og immaterielle. Dokumentationsgraden relateret til de bløde kontroller har pga. deres karakter været vanskeligere at forholde sig til, og har derfor ikke været meget anvendt som revisionsbevis tidligere.

Eksempler på bløde kontroller kan være:

- Kompetence
- Integritet og etiske værdier
- Fælles værdiholdninger (shared values)

- Stærk lederskab
- Forventninger
- Åbenhed

COSO matrix

I COSO holdes de 5 kontrolkomponenter op imod hvert enkelt af de tre fokusområder Aktivitet, Pålidelig rapportering, Overholdelse af lovgivning.

For hvert af de 3 fokusområder identificeres og vurderes tilstedeværelsen af de bløde og hårde kontroller for opfyldelse af de 5 kontrolkomponenter, og resultatet af disse vurderinger præsenterer sig i overblikform i følgende matrix:

	Aktivitet	Pålidelig rapportering	Overholdelse af lovgivning
Overvågning			
Information og kommunikation			
Kontrolaktiviteter			
Risikovurdering			
Kontrolmiljø			

Entity-wide evaluering/Activity-level evaluering

Ovenstående kan anvendes såvel på det overordnede virksomhedsniveau (entity-wide level) som på de underliggende aktivitetsniveauer (activity level), og matrixen udgør et stærkt kommunikationsredskab og et godt redskab til at skabe overblik.

Afslutning:

COSO's kernebudskab er at intern kontrol er en proces, der er integreret i ledelsesprocessen. Via integrationen af interne kontroller i ledelsesprocessen opnår ledelsen en rimelig sikkerhed for at forholdene er i orden, og at virksomheden opnår tilfredsstillende resultater (opnår virksomhedens mål).

Revisors rolle i denne sammenhæng er som organisationens sparringspartner bl.a. at udfordre og hjælpe ledelsen ved at stille de rigtige spørgsmål. Dette gør det nødvendigt at flytte revisionsfokus fra en kortlægning af, hvad der sker i forretningsprocessen til en revisionsproces, der fokuserer på ledelsens basale behov for at skabe sig en rimelig sikkerhed for, at forholdene er i orden.

COSO kan være et godt værktøj på vej dertil!!!

¹ COSO er en forkortelse af Committee Of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission.

Revision af ledelsens pligter

Af revisor, Lene Christensen, Revision forsikring og dattervirksomheder, Danske Bank

1. Indledning

Som følge af flere pludselige og voldsomme virksomhedskollapser i Danmark især i begyndelsen af 1990'erne har der været stor fokus på at debattere omfang og operationalisering af såvel bestyrelsens, direktionens som revisors ansvar.

Formålet med denne artikel er kortfattet at redegøre for centrale lovbestemmelser vedrørende bestyrelsens og direktionens pligter og ansvar. Herudover vil artiklen belyse, hvilke revisionsopgaver revisor har pligt til og bør udføre vedrørende ledelsens arbejdsopgaver.

Det lovmæssige grundlag for bestyrelsens og direktionens pligter fremgår primært af aktieselskabsloven (ASL) kapitel 9, anpartsselskabsloven (ApSL) kapitel 5 samt af kapitel 4 i den netop vedtagne lov om finansiel virksomhed (LFV), der i væsentligste omfang træder i kraft pr. 1. juli 2001¹. Lovgrundlaget for revision af ledelsens pligter fremgår af Årsregnskabsloven (Årl) § 61 g².

2. Ledelsens ansvar og pligter

Ifølge ASL § 54 (ApSL §§ 19-20) forestår bestyrelsen og direktionen ledelsen af selskabets anliggender³.

Bestyrelsens pligter:

- Bestyrelsen skal sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed.
- Bestyrelsen skal give direktionen retningslinjer og anvisninger for dennes varetagelse af den daglige ledelse af selskabet.
- Bestyrelsen skal træffe beslutninger om dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller af stor betydning.
- Bestyrelsen skal tage stilling til, om selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt i forhold til selskabets drift.
- Bestyrelsen skal påse, at bogføringen og formueforvaltningen kontrolleres på en efter selskabets forhold tilfredsstillende måde.
- Prokura kan kun meddeles af bestyrelsen.
-

Direktionens pligter:

- Direktionen skal varetage den daglige drift af selskabet og skal herved følge de retningslinjer og anvisninger, som bestyrelsen har givet.
- Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, der efter selskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning.
- Direktionen skal sørge for, at selskabets bogføring sker under iagttagelse af lovgivningens regler herom, og at formueforvaltningen foregår på betryggende måde.

Som en pendant til ASL § 54 fremgår det i LfV § 14, at bestyrelsen for en finansiell virksomhed skal udfærdige skriftlige retningslinjer for den finansielle virksomheds væsentligste aktivitetsområder, hvori arbejdsdelingen mellem bestyrelse og direktion fastlægges. Jf. LfV § 15 skal en finansiell virksomhed have en god administrativ og regnskabsmæssig praksis, skriftlige forretningsgange på alle væsentlige aktivitetsområder, fyldestgørende interne kontrolprocedurer og betryggende kontrol- og sikringsforanstaltninger på IT-området. Finanstilsynet kan i vejledninger fastsætte overordnede og generelle retningslinjer for de nævnte områder.

Ved sammenholdelse af ASL § 54 og LfV §§ 14-15 kan det således konstateres, at LfV opstiller mere præcise krav til de af bestyrelsen udarbejdede retningslinjer, herunder at Finanstilsynet har mulighed for at udstikke overordnede retningslinjer til den finansielle branche.

LfV § 18 foreskriver endvidere, at den finansielle virksomhed straks skal meddele Finanstilsynet oplysninger om forhold, der er af afgørende betydning for den finansielle virksomheds fortsatte drift. Denne meddelelsespligt fremgår ikke af ASL § 54 stk. 3⁴.

Bestyrelsens varetagelse af sine pligter fremgår yderligere af ASL § 56:

- Bestyrelsens vælger selv sin formand. En direktør (i selskabet) må ikke vælges til formand⁵.
- Bestyrelsesformanden skal sørge for, at bestyrelsen holder møde, når dette er nødvendigt, og skal påse, at samtlige medlemmer indkaldes⁶.
- Over forhandlinger i bestyrelsen skal der føres en protokol, der underskrives af samtlige tilstedeværende medlemmer⁷.
- Bestyrelsen skal ved en forretningsorden træffe nærmere bestemmelser om udførelsen af sit hverv⁸.
- I børsnoterede selskaber skal forretningsordenen i det mindste indeholde følgende bestemmelser⁹:
 - Bestemmelser om bestyrelsens konstitution og beslutningsdygtighed.
 - Retningslinjer for arbejdsdelingen, herunder forretningsgange, bemyndigelser og instrukser mellem bestyrelsen og direktionen eller andre etablerede organer.

- Hvorledes bestyrelsen fører tilsyn med direktionens ledelse af selskabets virksomhed og med datterselskaber.
- Retningslinjer for oprettelse og føring af bøger, fortegnelser og protokoller efter ASL.
- Hvorledes bestyrelsen tager stilling til selskabets organisation, såsom regnskabsfunktion, intern kontrol, edb-organisation og budgettering.
- Pålægger bestyrelsen af skaffe sig de oplysninger, der er nødvendige til opfyldelse af dens opgaver.
- Pålægger bestyrelsen at følge op på planer, budgetter og lignende samt tage stilling til rapporter om selskabets likviditet, ordrebeholdning, væsentlige dispositioner, overordnede forsikringsforhold, finansieringsforhold, pengestrømme og særlige risici.
- Bestyrelsen pålægges at tage stilling til indholdet af revisionsprotokollatet forud for dennes underskrivelse.
- Bestyrelsen pålægges at gennemgå selskabets perioderegnskaber og lignende i løbet af hvert regnskabsår, og herunder vurdere budgettet og afvigelser herfra.
- Bestyrelsen pålægges at sikre tilstedeværelsen af det nødvendige grundlag for revision, herunder tage stilling til, om der er behov for intern revision.

Herudover kan nævnes, at både ASL, ApSL og LFV oplister regler vedrørende ledelseshverv contra spekulationsforretninger, samt vedrørende ledelsens andre hverv. LFV's regler er mere omfattende end selskabslovenes. Disse regler beskrives ikke nærmere i denne artikel, der henvises til ASL § 53 stk. 3, ApSL § 20 stk. 2 og LFV §§19-35.

3. Revision af ledelsens pligter

Begrebsrammen for revision af bestyrelsens og direktionens pligter udgøres primært af Årl § 61 g stk. 1, herunder god revisionsskik, Årl § 61 g stk. 3, og erklæringsbekendtgørelsen § 6 stk. 2.

Ifølge Årl § 61 g stk. 1 skal revisor revidere årsregnskabet i overensstemmelse med god revisionsskik og herunder foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale og dets forhold i øvrigt.

Selskabets regnskabsmateriale og forhold i øvrigt er afhængig af de retningslinjer og interne kontrolprocedurer, som er udstukket og operationaliseret af ledelsen, jf. ASL § 54, ApSL §§ 19-20 og LFV § 14. Som følge heraf skal revisor i forbindelse med sin revision af årsregnskabet, jf. Årl § 61 g stk. 1 udføre følgende handlinger:

- Påse, at der er valgt en bestyrelse, og at denne er anmeldt til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen. Revisor skal endvidere påse, at bestyrelsen har ansat en direktion og vurdere en eventuel ansættelseskontrakt.
- Vurdere, om selskabets organisation er indrettet således, at alle væsentlige risici afdækkes med behørig interne kontroller. Gennemlæsning og efterprøvelse af forretningsgange og administrative rutiner dokumenterer en sådan vurdering.
- Gennemlæs bestyrelsens retningslinjer til direktionen og vurdere overholdelsen heraf i relation til selskabets forhold. Gennemlæsning af bestyrelsesmødereferater kan give en god indikation herpå.
- Vurdere, om forudsætningen om going concern er til stede. Revisionsbevis herom kan opnås via gennemgang af regnskaber, budgetopfølgingsprocedurer m.v.
- Vurdere, om selskabets bogføring og formueforvaltning er hensigtsmæssig og tilfredsstillende i relation til generering af et retvisende regnskab. Gennemgang og efterprøvelse af forretningsgange og administrative rutiner dokumenterer en sådan vurdering.

Revisor skal som led i revisionen af årsregnskabet, jf. Årl § 61 g stk. 3, desuden vurdere, om ledelsen overholder sine pligter efter ASL (§ 56), ApSL (§ 21) og lov om erhvervsdrivende fonde (§ 21 stk. 4)¹⁰ til at udarbejde forretningsorden og til at oprette og føre bøger, fortegnelser og protokoller, samt hvorvidt reglerne i Årl's § 61 j om forelæggelse og underskrivelse af revisionsprotokollen er overholdt. Revisor skal således påse:

- At der føres en forhandlingsprotokol, samt at denne underskrives af bestyrelsens medlemmer (dette er også led i god revisorskik).

- At der er udarbejdet en forretningsorden. Revisor skal i denne forbindelse tage stilling til, om de specifikke punkter i ASL § 56 stk. 5, er relevante for ikke-børsnoterede selskaber¹¹.

Hvis der ikke føres en forhandlingsprotokol, eller der (i strid med loven) ikke er udarbejdet en forretningsorden, skal revisor udarbejde en særskilt erklæring, som vedlægges årsregnskabet til generalforsamlingen, jf. Årl § 61 g stk. 3, 2. punktum. Forholdet kan i grelle tilfælde tillige nævnes i revisionsprotokollatet.

- Vedrørende bestyrelsens konstitution skal revisor påse, at flertallet af bestyrelsens medlemmer består af personer, der ikke er direktører i selskabet.
- Vedrørende retningslinjer for arbejdsdelingen mellem bestyrelse og direktion, herunder bestyrelsens tilsyn med direktionens skal revisor påse, at der er oprettet sådanne retningslinjer, og at de overholdes. Revisionshandlingen kan udføres via gennemlæsning af retningslinjerne samt bestyrelsesmødereferater.
- Vedrørende retningslinjer for oprettelse og føring af bøger, fortegnelser og protokoller skal revisor i henhold til Årl § 61 g stk. 3 påse, at bestyrelsen overholder sine pligter efter ASL, ApSL og lov om erhvervsdrivende fonde. Arbejdet vil omfatte gennemlæsning af aktiebog, storaktionærfortegnelse, forhandlingsprotokol, generalforsamlingsprotokol (led i god revisionsskik) samt fortegnelsen over bestyrelsesmedlemmernes og direktionens medlemmernes ledelseshverv.
- Vedrørende bestyrelsens stillingtagen til selskabets organisation m.v. vil det indgå i revisors planlægning af revisionen at vurdere selskabets organisation og forretningsgange – herunder de interne kontroller. Ligesom effekten af den etablerede organisation, forretningsgangene og de interne kontroller vil blive testet i forbindelse med den løbende revision. For at kunne planlægge og udføre revisionen af årsregnskabet med den kvalitet og omhu, som er påkrævet, bør revisor forholde sig til bestyrelsens beslutninger med hensyn til organisationens opbygning, forretningsgangenes udformning – herunder det interne kontrolmiljø – m.v. (Det skal understreges, at

revisor i flere specifikke tilfælde skal påse, at der er udarbejdet skriftlig forretningsgange, eksempelvis jf. LFV § 15.)

- Vedrørende bestyrelsens indsamling af nødvendige oplysninger bør revisor forholde sig til, om bestyrelsen har gennemgået væsentlige interne rapporter og handlet i overensstemmelse hermed. Dette arbejde kan gennemføres via gennemlæsning af bestyrelsesmødematerialet og det efterfølgende mødereferat.
- Vedrørende opfølgning på planer, budgetter og lignende samt stillingtagen til rapporter om selskabets likviditet, ordrebeholdning, væsentlige dispositioner, overordnede forsikringsforhold, finansieringsforhold, pengestrømme og særlige risici skal revisor gennemgå selskabets likviditet, pengestrømme og ordrebeholdninger med henblik på at kunne udtale sig om kapitalberedskab samt going concern. Revisor skal i samme forbindelse gennemgå væsentlige dispositioner/særlige risici, forsikringsforhold og finansieringsforhold.
- Vedrørende indholdet af revisionsprotokollatet skal revisor føre en sådan, jf. Årl § 61 j. Revisor skal føre beretning heri, når der er foretaget revision. Revisor skal påse, at bestyrelsen efterfølgende underskriver protokolltilførslen og derved bl.a. tilkendegiver, at indholdet er kommet til deres kendskab.
- Vedrørende perioderegnskaber skal revisor via læsning af bestyrelsesmødereferater m.v. sikre sig, at disse gennemgås, samt at der følges op på disse. Da dette er et led i at kunne udtale sig om kapitalberedskab og going concern.
- Vedrørende sikring af det nødvendige grundlag for revision bør revisor naturligt deltage i fastlæggelsen på området.

Ud over den lovpligtige revision i henhold til Årl § 61 g stk. 1 og 3 skal revisor efterkomme de krav vedrørende revisionen, som generalforsamlingen stiller, for så vidt disse ikke strider mod lov eller mod selskabets vedtægter eller god revisionsskik. Da der ikke kan pålægges begrænsninger i den lovpligtige re-

vision, vil generalforsamlingen alene kunne beslutte udvidelser af revisionsopgaven.

Revisor skal tillige i henhold til Erklæringsbekendtgørelsen § 6 stk. 2 erklære sig om forhold, som revisor er blevet bekendt med under sit arbejde, og som giver en begrundet formodning om, at medlemmer af ledelsen kan ifalde erstatnings- eller strafansvar, eksempelvis overtrædelse af bogføringsloven. Det skal understreges, at Erklæringsbekendtgørelsen § 6 stk. 2 ikke pålægger revisor udvidede pligter i forbindelse med revisionen af årsregnskabet. Revisor skal ikke særskilt tilrettelægge revisionen med henblik på at finde alle forhold, som kan tyde på ledelsesansvar.

4. Ledelsens og revisors ansvar og pligter i praksis

Som det fremgår af afsnit 2 og 3 har bestyrelsen og direktionen ifølge lovgivningen ansvaret for ledelsen af selskabets anliggender, mens revisor lovgivningsmæssigt har ansvaret for at revidere årsregnskabet i overensstemmelse med god revisionsskik.

Ledelsens og revisors ansvar og pligter er til stadighed under påvirkning af forandringer i omverdenens forventninger hertil.

Som en integreret del af den lovpligtige revision må revisor derfor vurdere, hvilke risici der eksisterer hos den enkelte klient, og dermed hvilke revisionshandling som er nødvendige i relation til at kunne leve op til god revisionsskik og foretage en konkret bedømmelse af, om ledelsen lever op til sit ansvar og efterlever de pligter, lovgiver har pålagt ledelsen.

5. Afslutning

Bestyrelsen og direktionen har ifølge lovgivningen ansvaret for ledelsen af selskabets anliggender. Ansvarsdelingen mellem selskabets bestyrelse og direktion er defineret i lovgivningen. ligesom det lovmæssigt er pålagt bestyrelsen og direktionen at dokumentere arbejdsdelingen mellem sig skriftligt.

Revisor har ifølge Årl § 61 g ansvaret for at revidere årsregnskabet i overensstemmelse med god revisionsskik og herunder foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale og dets forhold i øvrigt.

Ifølge loven kan bestyrelses- og direktionsanliggender derfor ikke uddelegeres, men revisor skal som led i planlægningen og udførelsen af den lovpligtige revision efterprøve en række af de ledelsesmæssige kontroller og vurdere de beslutninger af regnskabs-

mæssig karakter, som bestyrelsen og direktionen har foretaget.

Hvilke og hvor mange af de ledelsesmæssige kontroller, som skal efterprøves må i den konkrete situation bero på revisors vurdering af god revisionsskik.

Fodnote:

1. (Lov om finansiel virksomhed erstatter de tidligere love om banker og sparekasser, realkreditinstitutter og forsikringsvirksomheder. I relation til afsnittet om ledelse er der ikke sket væsentlige substansændringer i den nye lov).
2. Jf. bekendtgørelse af nr. 526 af 17. juni 1996. Folketinget har i maj 2001 vedtaget en ny årsregnskabslov, som træder i kraft pr. 1. januar 2002.
3. ApSL §§ 19-20 indeholder færre bestemmelser end ASL §§ 54 og 56 (se nedenfor). Eksempelvis foreskriver ApSL ikke, at der skal udarbejdes skriftlige retningslinier for arbejdsdelingen mellem bestyrelse og direktion.
4. Der er ingen bestemmelse om bestyrelsens stillingtagen til forsvarligheden af selskabets kapitalberedskab i forhold til selskabets drift i ApSL.
5. En tilsvarende bestemmelse findes i LFV § 16.
6. En tilsvarende bestemmelse findes i LFV § 17.
7. En tilsvarende bestemmelse findes i ApSL § 21 og LFV § 17 stk. 3.
8. ApSL har ikke krav herom.
9. Det skal understreges, at selvom denne bestemmelse kun gælder børsnoterede selskaber, har bestemmelsen utvivlsomt afsmittende virkning på større selskaber, der arbejder efter samme retningslinjer som børsnoterede selskaber, og for andre selskaber, hvor der tilstræbes et professionelt bestyrelsesarbejde.
10. Selvom Årl § 61 g stk. 3 ikke henviser til LFV § 17 stk. 3 må denne paragraf også skulle medtages.
11. Pålægget om, at revisor skal påse, hvorvidt bestyrelsen opfylder det lovmæssige krav om at udarbejde en forretningsorden kom i forbindelse med udvidelsen af revisionskapitlet i Årl i 1999. Det fremgår af lovens kommentarer, at det kun påhviler revisor at påse, at forretningsordenen er oprettet og ajourført i fornødent omfang. Derimod skal revisor ikke påse indholdets rigtighed.

Litteratur

Revision af ledelsens pligter i selskaber
PricewaterhouseCoopers, Finn Warberg (ReviFora artikel A 6.13)

Revisor og bestyrelsens forretningsorden
J. O. Burch Pedersen (Revision og Regnskabsvæsen
nr. 6 1994)

Bestyrelsens tilsynsansvar
Erik Werlauff, (Revision og Regnskabsvæsen nr. 6
1994)

Rapportering til bestyrelsen
Ole Løfgreen Jacobsen (Revision og Regnskabsvæsen
nr. 6 1994)

Aktieselskabslove m.v.
Niels Thomsen, Merete Sejten, Ida Rosenberg, Finn
Møller Kristensen, Jens L. Simonsen (Revision og
Regnskabsvæsen nr. 3 1993)

Bestyrelsens forretningsorden – nok en gang
Peter M. Nielsen (Revision og Regnskabsvæsen nr. 8
1993)

Lov om finansiel virksomhed, L165 vedtaget 22. maj
2001.

Årsregnskaber, kommentarer til regnskabslovgivningen
Olaf Hesselager og Aksel Runge Johansen

A/S'loven med kommentarer (6. reviderede udgave)
Ida Rosenberg, Lone Sneholt og Niels Thomsen

ApS'loven af 1996 med kommentarer (1. udgave)
Ida Rosenberg, Lone Sneholt og Niels Thomsen

Bagsmækken

Oplysninger om Foreningen af Interne Revisorer

Foreningens adresse:

Foreningen af Interne Revisorer (IIA)
Vester Farimagsgade 31
1606 København V

☎ 3375 6400 Søren Kongsbo

☎ 3375 6402 Bente Christensen

(indmeldelser, tilmeldinger til
kurser, månedsmøder m.v.)

E-mail: bcc@post.dk

Telefax 3332 9010

☎ 3253 0989 Frede Bech Poulsen

Foreningen af Interne Revisorers bestyrelsesmedlemmer:

Søren Kongsbo (formand)	Post Danmark
Tage Rasmussen (næstformand)	Handelshøjskolen, Århus
Niels Thor Mikkelsen (kasserer)	Danske Bank
Frede Bech Poulsen (sekretær)	
Ane Marie Christensen	Unibank
Peter Birkholm Laursen	Handelshøjskolen, København
Jens Galsgaard	SamPension

Jobannoncer

Jobannoncer kan bringes i INFO for kr. 1.500.
Annonceudkast sendes til Foreningens adresse jf.
ovenfor.

Oplysninger om mærkedage

Oplysninger om mærkedage bedes meddelt til:
Bente Hallberg, Post Danmark, Intern Revision
☎ 3375 6408.

Indlæg til INFO

Artikler i INFO honoreres med 3 flasker rødvin.
Anmeldelser af hjemmesider, kurser, månedsmøder
m.v. honoreres med 2 flasker rødvin.

Næste nummer

Udkommer i december 2001.

Udlån System Control & Auditability (SAC-Rapporten)

Foreningen har et fuldstændigt eksemplar af SAC-Rapporten, som kan lånes ved henvendelse til Foreningens sekretær på ☎ 3253 0989.

Formålet er at give de medlemmer, der endnu ikke har anskaffet den, en chance for at danne sig et indtryk af den inden bestilling.

Illustration©MadsBerg2000

COSO rapporten (Internal Control Integrated Framework), som tidligere har været omtalt på månedsmøderne samt på kurset "Operationel Revision" kan lånes til gennemsyn, før man evt. selv vil anskaffe den fra Orlando.

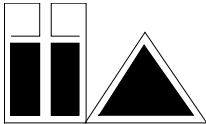
Rapporten er delt op i 4 bind:

- Executive Summary (7 sider)
- Reporting to External Parties (25 sider)
- Framework (118 sider)
- Evaluation Tools (203 sider)

Henvendelse til Foreningens sekretær på
☎ 3253 0989

Oplysninger om diverse hjemmesider

IIA´ hjemmeside	www.theiia.org Se endvidere IIA-INFO nr. 12 www.itaudit.org
IIA, DK´ hjemmeside	www.ia.dk
IIA, UK Chapter	www.ia.org.uk
Outsourcing	www.outsourcing.com Se endvidere IIA-INFO nr. 8
AuditNet	users.aol.com/auditnet
Fraud	users.aol.com/auditnet (derefter vælges FraudNet). Se endvidere IIA-INFO nr. 7
WebTrust	www.fsr.dk www.aicpa.org www.cica.org www.cpaWebTrust.org www.verisign.com (Her findes også en liste over WebTrust certificerede virksomheder).
Anmeldte hjemmesider	www.efs.dk (INFO 13) www.retsinfo.dk (INFO 15) www.acl.com (INFO 16) www.toldskat.dk (INFO 17) www.datatilsynet.dk (INFO 18)

Foreningen af Interne Revisorer

Prisopgave

I anledning af at IIA (Institute of Internal Auditors) i 2001 fejrer 60-års jubilæum udskriver Foreningen af Interne Revisorer i Danmark en prisopgave.

Første prisen vil være på kr. 15.000,-
og der vil være yderligere to andenpriser på kr. 5.000,-.

Prisopgaverne vil blive bedømt efter kriterierne
for cand. merc. / cand. merc. aud. hovedopgaver.

Emnet for prisopgaven er:

Procesorienteret og risikostyret intern revision og økonomistyring

Der ønskes en analyse indenfor genstandsfeltet moderne revisions- eller økonomistyringskoncepter med udgangspunkt i en forretningsbaseret/procesorienteret opfattelse af virksomheden.

Opgaveskrivere kan frit afgrænse problemstillingen inden for dette brede genstandsfelt, således f.eks.:

- basere opgaven på en konkret virksomhed/case
- gøre opgaven IT-orienteret, herunder også for eksempel specielt med hensyn til e-commerce
- målrette opgaven efter revisions- eller økonomistyringsopgaven generelt, eller efter delaspekter heraf, såsom det finansielle eksterne og interne rapporteringsformål eller system(sikkerheds)- aspektet
- målrette opgaven mod virksomhedens informationssystemer som et element i den interne revisions evaluering af det interne kontrolsystem
- målrette opgaven mod virksomhedens informationssystemer, når dele af virksomhedens aktiviteter outsources eller der er tale om en virtuel virksomhed
- inddrage traditionel finansiell information og/eller internet-baseret elektronisk information
- orientere opgaven efter frameworks som COSO, COBIT, de danske og/eller de internationale revisionsstandarder.

Opgaven skal afleveres til IIA, efter den er bedømt som hovedopgave på et af de nævnte kandidat-studier. Afleveringsfristen er 31. december 2001. Endelig er det en forudsætning, at opgaven kan offentliggøres.

Såfremt yderligere information ønskes, kan der rettes henvendelse til næstformand i foreningen, Docent Tage Rasmussen, Institut for Regnskab, Handelshøjskolen i Århus, Fuglesangs Allé 4, 8210 Århus V, tlf. 89 48 63 71 eller E-mail: tra@asb.dk eller bestyrelsesmedlem Adjunkt Peter Birkholm Laursen, Institut for Regnskab og Revision, Handelshøjskolen i København, Solbjerg Plads 3, C4, 2000 Frederiksberg, tlf. 38 15 23 10, E-mail: pbl.acc@cbs.dk

Se også hjemmesiden for Foreningen af Interne Revisorer: <http://www.ia.dk>

Nordea er den førende finansielle koncern i Norden og Østersø-regionen. Koncernen består af Unibank, Merita Bank, Nordbanken, Christiania Bank og Kreditkasse samt forsikringselskaberne Tryg-Baltica, Merita Life, Livia og Vesta.

Interne revisorer

Revisionsafdelingen varetager revisionen i Nordea-koncernens selskaber i ind- og udland og refererer til bestyrelsen i Nordea. I Danmark beskæftiger revisionsafdelingen 75 medarbejdere, som primært arbejder med revision af Unibank-gruppen og Tryg-Baltica-koncernen.

Til revision af koncernens forretningsområder inden for bank og forsikring i ind- og udland søger vi medarbejdere, der kan se frem til et job med gode udviklingsmuligheder inden for forretningsområder i fortsat udvikling.

Du vil indgå i professionelle team, som benytter de mest moderne revisionsmetoder og revisionsværktøjer.

Ledende revisor

Du skal selvstændigt planlægge og styre krævende revisionsopgaver. Du vil spille en væsentlig rolle ved rådgivning af de enkelte forretningsområder. Herudover skal du medvirke til en fortsat forbedring af kvaliteten og effektiviteten og bidrage til udvikling af det faglige niveau, for dig selv og dine kolleger.

Du har en uddannelse som HD-R eller cand.merc.aud. og har mindst 4 års erfaring fra arbejde hos en statsautoriseret revisor eller fra en intern revisionsafdeling. Endvidere har du praktisk erfaring med selv-

stændig planlægning og gennemførelse af krævende revisionsopgaver i større virksomheder. Desuden er det en fordel med gode engelskkundskaber.

Revisormedarbejder

Dine arbejdsopgaver vil blive planlægning og udførelse af revisionsopgaver, gennemgang af brugersystemer og test af forretningsgange. Du skal endvidere medvirke ved rapporteringen af de udførte revisionsopgaver.

Du læser HD(R) eller begynder på det og har mindst 1 års erfaring fra arbejde hos en statsautoriseret revisor eller fra en intern revisionsafdeling. Alternativt har du bank/forsikringsmæssig eller økonomisk/finansiell baggrund.

Vil du vide mere om jobbene, så kontakt Ane Marie Christensen på 33 33 10 75, e-mail: anem@unibank.dk eller Søren Lund på 33 33 51 23, e-mail: lund@unibank.dk.

Send din ansøgning med cv og relevante papirer, mrk. 0967/Interne revisorer, senest 17. september.

Ansøgningen sendes til Nordea, Personaleafdelingen, Postboks 850, 0900 København C, eller via e-mail: personal@unibank.dk.

Vi har sat os for at være branchens mest attraktive arbejdsplads. Derfor tilbyder vi ansvar og udfordringer til vores medarbejdere. Det er for os den bedste metode til at sikre, at vores høje kvalitetsniveau holdes, og at virksomhedens mål bliver opfyldt.

Økonomer og revisorer

www.postdanmark.dk

Post Danmark Intern Revision har en bred vifte af opgaver og strategisk vigtige udfordringer. I dag handler det ikke kun om tal, men også om at sikre og udvikle kvalitet og effektivitet i en virksomhed, hvor produktionsmetoder og forretningsprocesser er under stærk udvikling. Derfor har vi brug for at supplere vores stab med kolleger, der har bred interesse for driftsøkonomi, revision og kvalitetssikring.

Dit job

Afhængigt af dine kompetencer kan du som medarbejder i Intern Revision blive involveret i en række spændende opga-

ver. Projektopfølgning – dvs. vurdere om de store omstillings- og udviklingsprojekter i Post Danmark kører efter planen og opfylder de stillede mål. Vurdere budgetter og budgetforudsætninger. Analysere hvordan vi kan effektivisere virksomhedens arbejdsprocesser og rapporteringsformer. Revision af virksomhedens mange forretningsenheder. IT-Revision, herunder vurdere sikkerheden i virksomhedens e-løsninger. Vi kan tilbyde dig en varieret arbejdsdag, hvor du både skal arbejde ude i forretningsenhederne og på vores centrale kontor i hjertet af København. Du får ordnede arbejdsforhold med tid til familien og

med mulighed for at planlægge og tilrettelægge dit eget arbejde samt en fleksibel afvikling af eventuelt overarbejde. Du vil komme til at arbejde i team med engagerede kolleger og direkte reference til ledelsen. Derudover kan vi tilbyde dig gode muligheder for efteruddannelse. Afhængig af din uddannelse vil du blive ansat efter AC-overenskomst eller med udgangspunkt i en standardkontrakt.

Dine kvalifikationer

Vi forventer, at du har en videregående uddannelse og gerne nogen erhvervs erfaring. Vi tilbyder at supplere uddan-

nelsen, hvad enten din styrke ligger inden for driftsøkonomi eller revision.

Vil du vide mere

Ring og hør mere om dit nye job på 33 75 64 02 (direkte til Intern Revision)

Din ansøgning

Skriv din ansøgning og send den til: Post Danmark, Intern Revision Vester Farimagsgade 31, 1406 København V senest den 10. september 2001

Post Danmark er en af verdens bedste postvirksomheder målt på kvalitet og service. Vores mål er, også i et fuldt liberaliseret marked, at være markedsleder inden for vores kerneområder. Post Danmark har 30.000 medarbejdere og en årlig omsætning på 11 mia. kr.

